

Nazwa kierunku kształcenia:

Psychologia

Rodzaj przedmiotu: specjalnościowy

Opiekun: prof. dr hab. Ryszard Kościelak

Poziom studiów (I lub II stopnia): Jednolite magisterskie

Tryb studiów: Stacjonarne

Profil kształcenia (ogólnoakademicki czy praktyczny): ogólnoakademicki

Nazwa modułu (przedmiotu) kształcenia: Psychologia osób niepełnosprawnych (PSY-M.D/7572)

Forma zajęć i punkty ECTS

	Liczba godzin	Punkty ECTS	Sposób zaliczenia
wykłady	30		egzamin
ćwiczenia	30		zaliczenie z oceną
Razem	60	9	

Cele kształcenia

W zakresie wiedzy (W) celem jest zapoznanie studentów z współczesnymi poglądami na istotę niepełnosprawności, funkcjonowanie psychospołeczne osób niepełnosprawnych. Istotne jest ukazanie niepełnosprawności jako zjawiska wieloaspektowego, zwrócenie uwagi na podmiotowość i autonomię osób niepełnosprawnych, potrzebę większej integracji oraz likwidacji wciąż obecnych barier, uwrażliwienie na problemy osób niepełnosprawnych ze szczególnym uwzględnieniem kwestii etycznych.

W zakresie umiejętności (U) celem jest zapoznanie studentów z wybranymi narzędziami diagnozy osób niepełnosprawnych w aspekcie ich funkcjonowania psychospołecznego oraz cech indywidualnych. nauczanie wykorzystywania znajomości psychologicznych koncepcji niepełnosprawności w myśleniu klinicznym o funkcjonowaniu psychospołecznym osób niepełnosprawnych w cyklu życia.

W zakresie kompetencji społecznych (K) celem jest uwrażliwienie na problemy etyczne oraz prospołeczną postawę wobec osób o różnych potrzebach w zakresie wsparcia i pomocy psychologicznej.

Kategoria: WIEDZA		
SYMBOL EFEKTU KSZTAŁCENIA	OPIS EFEKTU KSZTAŁCENIA	ODNIESIENIE EFEKTU DO EFEKTU KIERUNKOWEGO
P_W1	1.Student zna główne koncepcje psychologiczne niepełnosprawności. Potrafi wykorzystać w myśleniu klinicznym o funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych.. 2.Posiada wiedzę dotyczącą funkcjonowania psychospołecznego osób niepełnosprawnych w cyklu życia. 3. Dostrzega różnice indywidualne wśród osób niepełnosprawnych oraz ich wpływ na percepcję dolegliwości i cierpienia związanego z niepełnosprawnością oraz efekty rehabilitacji. 4.Posiada wiedzę dotyczącą działań pomocowych oraz oddziaływań rehabilitacyjnych w odniesieniu do osób niepełnosprawnych. 5.Posiada wiedzę na temat etycznych i prawnych aspektów badań oraz pracy z osobami niepełnosprawnymi.	Ps_A_W04 Ps_A_W05 Ps_A_W06 Ps_A_W07 Ps_A_W08 Ps_A_W09 Ps_A_W10 Ps_A_W11 Ps_A_W12
Kategoria: UMIEJĘTNOŚCI		
SYMBOL EFEKTU KSZTAŁCENIA	OPIS EFEKTU KSZTAŁCENIA	ODNIESIENIE EFEKTU DO EFEKTU KIERUNKOWEGO
P_U1	1.Potrafi dostrzec specyfikę rozwoju i sposobu funkcjonowania osób niepełnosprawnych w cyklu życia. 2.Umie wyjaśnić mechanizmy funkcjonowania osób niepełnosprawnych wykorzystując koncepcje i modele osobowości, potrafi wykorzystać tę wiedzę w postępowaniu diagnostycznym. 3.Potrafi świadomie dobrać, konstruować programy pomocy nastawione na usprawnianie i poprawę jakości życia osób niepełnosprawnych.	Ps_A_U02 Ps_A_U03 Ps_A_U06 Ps_A_U07 Ps_A_U08
Kategoria: KOMPETENCJE SPOŁECZNE		
SYMBOL EFEKTU KSZTAŁCENIA	OPIS EFEKTU KSZTAŁCENIA	ODNIESIENIE EFEKTU DO EFEKTU KIERUNKOWEGO
P_K1	1.Potrafi nawiązać kontakt z osobami niepełnosprawnymi, przeprowadzić rozmowę diagnostyczną w celu określenia ich potrzeb; przejawia postawę prospołeczną wobec osób niepełnosprawnych. 2. Prezentuje gotowość do przestrzegania i stosowania zasad kodeksu etycznego w badaniach i pracy z osobami niepełnosprawnymi. 3. Wykazuje potrzebę aktywności w zakresie poszerzania i aktualizowania wiedzy teoretycznej i praktycznej z zakresu psychologii osób niepełnosprawnych.	Ps_A_K01 Ps_A_K02 Ps_A_K03 Ps_A_K04 Ps_A_K05 Ps_A_K06 Ps_A_K07 Ps_A_K08 Ps_A_K09 Ps_A_K10 Ps_A_K11

Treści programowe przedmiotu

NUMER	OPIS ZAGADNIENIA	FORMA ZAJĘĆ	LICZBA GODZIN
1	Wykłady (30 godzin) Temat 1 (3 godz.) Niepełnosprawność jako zjawisko wieloaspektowe. Niepełnosprawność jako przedmiot zainteresowania psychologii. Kontekst znaczeniowy terminów: niepełnosprawność, uszkodzenie, zaburzenie, upośledzenie, dysfunkcja, inwalidztwo, defekt. Przemiany w zakresie kształtowania modelu Kontekst znaczeniowy terminów: niepełnosprawność, uszkodzenie, zaburzenie, upośledzenie, dysfunkcja, inwalidztwo, defekt. Kategorie (rodzaje) niepełnosprawności. Przemiany w zakresie kształtowania modelu postrzegania niepełnosprawności i osób niepełnosprawnych: model medyczny, model społeczny. Przemiany w zakresie kształtowania modelu postrzegania niepełnosprawności. Kluczowe pojęcia: niepełnosprawność, uszkodzenie, zaburzenie, upośledzenie, dysfunkcja, inwalidztwo, defekt. Temat 2 (3 godz.) Klasyfikacja i specyfika różnych kategorii i stopni niepełnosprawności. Podział ze względu na czas jej trwania, ze względu na przyczyny (ujęcie lekarskie), ze względu na okres nabycia (ujęcie pedagogiki specjalnej), ze względu na psychospołeczne konsekwencje niepełnosprawności (ujęcie psychologiczne). Osoba niepełnosprawna a sytuacje problemowe, rodzaje sytuacji problemowych. Kluczowe pojęcia: dysfunkcjonalność, inwalidztwo, sytuacje problemowe. Temat 3 (3 godz.) Niepełnosprawność w cyklu życia. Choroba i niepełnosprawność w okresie dzieciństwa i dorastania. Konsekwencje pobytu w szpitalu, deprywacja emocjonalna, choroba szpitalna (sieroca). Europejska Karta Dziecka w Szpitalu. Następstwa niepełnosprawności w okresie dorastania. Choroba i niepełnosprawność w okresie dorosłości. Niepełnosprawność a pełnienie roli rodzinnej, zawodowej, towarzyskiej, materialnej. Niepełnosprawność w wieku senioralnym. Stopniowe wyłączenie się z aktywności życiowe. Problem bezpieczeństwa egzystencjonalnego i właściwej opieki. Kluczowe pojęcia: choroba przewlekła, niepełnosprawność dziecka; niedobory opieki macierzyńskiej- choroba sieroca (deprywacja emocjonalna); Europejska Karta Dziecka w Szpitalu. Temat 4 (3 godz.) Psychologiczne konsekwencje niepełnosprawności. Reakcja człowieka na nagłą i postępującą utratę sprawności, reakcje rodziny i otoczenia społecznego na pojawienie się niepełnosprawności, wpływ utraty sprawności na życie zawodowe i społeczne, niepełnosprawność jako wyraz obniżonej wydolności regulacyjnej jednostki. Niepełnosprawność jako czynnik zaburzający strukturę czynności: orientacji przestrzennej, samodzielnego poruszania się i komunikowania się. Kluczowe pojęcia: mechanizm zaprzeczenia, mechanizm poznawczy; moratorium, reakcje troski, reakcje odrzucenia, kryzys nowości, kryzys osobistych wartości kryzys rzeczywisty. Temat 5 (3 godz.) Społeczne konsekwencje niepełnosprawności. Reakcje troski i reakcje odrzucenia, funkcjonowanie w rodzinie i środowisku pracy, sytuacja psychospołeczna osoby niepełnosprawnej, jakość życia osób niepełnosprawnych - teoria Michalosa, konsekwencje przystosowania do niepełnosprawności - koncepcja Wolfensbergera, koncepcja przystosowania do niepełnosprawności Kerr. Kluczowe pojęcia: reakcje troski, reakcje odrzucenia, teoria Michalosa, koncepcja Wolfensbergera, koncepcja Kerr. Temat 6 (3 godz.) Dolegliwości i cierpienie osób niepełnosprawnych. Cierpienie związane z bólem uszkodzeniem ciała, trwałą dysfunkcją mechanizm zaprzeczenia, okres moratorium. Ból jako problem osób niepełnosprawnych. Charakterystyka bólu jego funkcje, elementy i rodzaje. Ból ostry, chroniczny, psychogeny (koncepcja P.D. Walla, stanowisko R.A. Sternbacha). Związek między percepcją bólu i emocjami (stanowisko S. Schachtera i D.D. Price). Procedury postępowania wobec osób odczuwających chroniczny ból według C. J. Getto. Kluczowe pojęcia: ból: składnik sensoryczny, oceniający, motywacyjny, ból ostry, chroniczny, psychogeny, czucie fantomowe: teoria pereryferyczna, teoria centralistyczna; obrona zdrowia, obrona neurotyczna; terapia realistyczna Glassera. Temat 7 (3 godz.) Rehabilitacja w ujęciu systemowym. Pojęcie rehabilitacji. Rozwój idei rehabilitacji - rys historyczny. Prekursorzy rehabilitacji w Polsce. Podstawowe cechy procesu rehabilitacji. Warunki skuteczności systemu opieki leczniczo-rehabilitacyjnej. Cele i rodzaje rehabilitacji. Rehabilitacja medyczna, rehabilitacja psychologiczna, rehabilitacja społeczna. Indywidualne uwarunkowania procesu rehabilitacji, rehabilitacja jako proces interpersonalny. Instytucje zajmujące się rehabilitacją osób niepełnosprawnych. Bariery rehabilitacji. Problemy związane z realizacją zasady normalizacji w systemach rehabilitacji. Kluczowe pojęcia: rehabilitacja, choroba, niepełnosprawność - zdrowie; Wiktor Dega, Marian Weiss, Aleksander Hulek; cechy rehabilitacji: powszechność, ciągłość, wczesne zapoczątkowanie, kompleksowość; leczenie, działania kompensacyjne, działania przystosowawcze; bariery rehabilitacji. Temat 8 (3 godz.) Rehabilitacja medyczna, psychologiczna i społeczna. Rehabilitacja medyczna: kinezyterapia, terapia zajęciowa, ergoterapia, metoda Kabata, Vojty, Bobathów, Peto, Domana, rehabilitacja psychologiczna: psychoterapia, poradnictwo rehabilitacyjne, pomoc psychologiczna, rehabilitacja niespecyficzna, metoda Montessori, ogródki jordanowskie, ośrodki zainteresowań (Decroly), metoda ruchu rozwijającego Kluczowe pojęcia: rehabilitacja medyczna: kinezyterapia, terapia zajęciowa, ergoterapia, metoda Kabata, Vojty, Bobathów, Peto, Domana; rehabilitacja psychologiczna: psychoterapia, poradnictwo rehabilitacyjne, pomoc psychologiczna, rehabilitacja niespecyficzna, metoda Montessori, ogródki jordanowskie (Jordan), ośrodki zainteresowań (Decroly), metoda ruchu rozwijającego Scherborne, artterapia, muzykoterapia, biblioterapia, rehabilitacja społeczna. Temat 9 (3 godz.) Funkcjonowanie psychospołeczne osób niepełnosprawnych. Osoba z niepełnosprawnością w rodzinie i społeczności lokalnej i w życiu społecznym. Postawy społeczeństwa wobec osób niepełnosprawnych. Polityka społeczna a efektywność rehabilitacji. Udział społeczności lokalnych w procesie rehabilitacji. Integracja społeczna osób niepełnosprawnych. Kluczowe pojęcia: postawy społeczne, polityka społeczna, pełnienie ról, aktywność, jakość życia. Temat 10 (3 godz.) Jakość życia osób niepełnosprawnych. Problem bezpieczeństwa egzystencjonalnego seniorów. Jakość życia osób niepełnosprawnych. Dochodzenie do niezależności poprzez pracę. Bezrobocie osób niepełnosprawnych. Kluczowe pojęcia: jakość życia, bezpieczeństwo egzystencjalne, praca, bezrobocie. Ćwiczenia (24 godziny) Temat 1 (4 godz.): Niepełnosprawność intelektualna • Terminologia i aktualna pozycja nozologiczna w ICD-10 i DSM-5. • Przyczyny niepełnosprawności intelektualnej. • Kryteria diagnostyczne. • Rola i zadania psychologa w procesie diagnostycznym niepełnosprawności intelektualnej • Metody pomiaru inteligencji ogólnej i zachowań przystosowawczych w diagnozie niepełnosprawności intelektualnej. • Rola psychologa w pracy z rodziną osoby z niepełnosprawnością intelektualną • Charakterystyka funkcjonowania osób z różnym stopniem niepełnosprawności intelektualnej. • Diagnoza funkcjonalna osoby z niepełnosprawnością intelektualną - skale Gunzburga. Temat 2 (4 godz.): Niepełnosprawność ruchowa • Terminologia i klasyfikacja niepełnosprawności ruchowej ze względu na przyczynę. • Częstość występowania niepełnosprawności ruchowej. • Rola psychologa we wspieraniu procesu adaptacji do niepełnosprawności ruchowej • Metody kwestionariuszowe pomocne w ocenie psychologicznej adaptacji do niepełnosprawności. • Specyfika problemów psychologicznych u osób z niepełnosprawnością ruchową wrodzoną i nabytą. • Specyfika problemów psychologicznych u osób z niepełnosprawnością ruchową w różnym wieku. • Rola psychologa w rehabilitacji osób z niepełnosprawnością ruchową. • Rola psychologa w kształtowaniu świadomości społecznej i postaw wobec osób niepełnosprawnych ruchowo. Temat 3 (4 godz.): Niepełnosprawność związana z zaburzeniami słuchu • Klasyfikacje niepełnosprawności słuchowej. • Rozpowszechnienie niepełnosprawności słuchowej. • Społeczność i kultura Głuchych, język migowy. • Edukacja osób z niepełnosprawnością słuchową. • Rola psychologa w diagnozie osób z niepełnosprawnością słuchową. • Narzędzia psychologiczne stosowane w diagnozie funkcjonowania poznawczego dzieci i dorosłych z niepełnosprawnością słuchową. • Diagnoza funkcjonalna i projektowanie oddziaływań terapeutycznych. • Bariery społeczne, które napotykają osoby z niepełnosprawnością słuchową. Temat 4 (4 godz.): Niepełnosprawność związana z zaburzeniami widzenia • Klasyfikacje niepełnosprawności związanej z zaburzeniami widzenia. • Wpływ zaburzeń widzenia na rozwój poznawczy, emocjonalny, społeczny. • Specyfika trudności psychologicznych u osób niewidomych od urodzenia i u osób tracących wzrok w różnych okresach życia. • System edukacji osób niewidzących i niedowidzących. • Rola psychologa w diagnozie osób z zaburzeniami widzenia. • Narzędzia psychologiczne stosowane w diagnozie funkcjonowania poznawczego dzieci i dorosłych z zaburzeniami widzenia. • Diagnoza funkcjonalna i projektowanie oddziaływań terapeutycznych. • Bariery społeczne, które napotykają osoby z zaburzeniami widzenia. • Wykorzystywanie nowych technologii w zwiększaniu sprawności i samodzielności osób niewidomych i niedowidzących. Temat 5 (4 godz.): Niepełnosprawność związana z zaburzeniami psychicznymi • Najczęstsze zaburzenia psychiczne prowadzące do niepełnosprawności psychicznej. • Rola psychologa w ocenie zakresu i głębokości niepełnosprawności psychicznej. • Narzędzia psychologiczne wykorzystywane do oceny niepełnosprawności psychicznej (funkcje poznawcze, funkcjonowanie interpersonalne, aktywności dnia codziennego). • Diagnoza funkcjonalna i psychospołeczna osób z niepełnosprawnością psychiczną. • Stereotypy, uprzedzenia i dyskryminacja osób z zaburzeniami psychicznymi - rola psychologa w promowaniu korzystnych postaw społecznych. • Różne formy rehabilitacji osób z niepełnosprawnością psychiczną (rehabilitacja poznawcza, terapia zajęciowa, socjoterapia, psychoedukacja, grupy wsparcia, treningi interpersonalne, integracja zawodowa) - udział i rola psychologa. • Wsparcie rodzin i opiekunów osób z niepełnosprawnością psychiczną - rola psychologa. Temat 6 (4 godz.): Niepełnosprawność związana z uszkodzeniami centralnego układu nerwowego • Niepełnosprawność związana z chorobami neurodegeneracyjnymi (choroba Alzheimera). • Rola psychologa w rozpoznawaniu zespołu otepiennego. • Narzędzia psychologiczne stosowane w diagnozie zespołu otepiennego. • Projektowanie oddziaływań wspierających funkcjonowanie osoby z zespołem otepiennym • Problemy osób opiekujących się chorym z zespołem otepiennym. • Wsparcie opiekunów osób z zespołem otepiennym - poradnictwo psychologiczne, psychoedukacja, grupy wsparcia. • Niepełnosprawność związana z chorobami naczyńnymi mózgu (udary mózgu). • Deficity neuropsychologiczne będące następstwem udarów (niedowład, porażenia, zaburzenia czucia, afazje, apraksje, agnozje, amnezje, deficyty emocjonalne, w funkcjonowaniu interpersonalnym) - specyfika diagnozy neuropsychologicznej. • Reakcje emocjonalne, postawa wobec własnej niepełnosprawności i motywacja do rehabilitacji u osób po udarze mózgu. • Zadania psychologa w projektowaniu oddziaływań rehabilitacyjnych osób po udarach mózgu. Temat 7 (4 godz.): Niepełnosprawność związana z przewlekłą chorobą somatyczną • Najczęstsze choroby somatyczne prowadzące do niepełnosprawności. • Problemy psychologiczne i psychospołeczne osób z przewlekłymi chorobami somatycznymi. • Diagnoza funkcjonalna i psychospołeczna osób z przewlekłą chorobą somatyczną. • Pomoc psychologiczna w procesie adaptacji do życia z przewlekłą chorobą somatyczną. • Narzędzie psychologiczne wykorzystywane w diagnozie osób z przewlekłą chorobą somatyczną. • Metody oddziaływań psychologicznych wobec osób z przewlekłą chorobą somatyczną. • Specyfika psychologiczna chorób kardiologicznych. • Specyfika psychologiczna chorób reumatologicznych. • Specyfika psychologiczna przewlekłych chorób metabolicznych. • Specyfika psychologiczna przewlekłych chorób skóry. Temat 8 (2 godz.): Niepełnosprawności sprzężone • Definiowanie niepełnosprawności sprzężonej. • Autyzm dziecięcy jako zaburzenie sprzężone. • Zaburzenia sprzężone związane z mózgowym porażeniem dziecięcym (MPD). • Sprzężone zaburzenia sensoryczne - osoby głuchoniewidome. • Głęboka niepełnosprawność wieloraka.	wykłady ćwiczenia	30 / 60 30 / 60

Warunki zaliczenia

WYKŁADY

FORMA ZALICZENIA	WAGA FORMY ZALICZENIA
Egzamin	100

ĆWICZENIA

FORMA ZALICZENIA	WAGA FORMY ZALICZENIA
Obecność na zajęciach	20
Praca na zajęciach	60
Zaliczenie końcowe ćwiczeń	20

Metody kształcenia

- Wykład z prezentacją multimedialną
-) Dyskusja w czasie zajęć. c) Ćwiczenia praktyczne z metodami diagnozy osób niepełnosprawnych. d) Wi
- a) Film o przypadkach osób niepełnosprawnych. b) Dyskusja w czasie zajęć. c) Ćwiczenia praktyczne z

Literatura przedmiotu (obowiązkowa)

- Melzack ,R., Wall, P.D. . Tajemnica bólu 2006
- Brzezińska, A.I., Kaczan, R., Smoczyńska, K. (red. Sytuacja i możliwości pomocy dla osób z rzadkimi i sprzężonymi ograniczeniami sprawności. 2010
- Janowski K.. Wybrane problemy diagnostyki psychologicznej przy podejrzeniu zespołu otępiennego. 2006
- Kościelak R.. Poczucie umiejscowienia kontroli i przekonania o własnej skuteczności w zdrowiu i chorobie 2010
- Kowalik S.. Psychologia rehabilitacji 2007
- Majewski T.. Edukacja i rehabilitacja osób głuchoniewidomych 1995
- Sęk H. (red.). Psychologia kliniczna, t. 2, rozdziały 7,13. 2006
- Tarkowska T.. Psychologiczne problemy osób niepełnosprawnych ruchowo. W: J.Kiwerski (red.), Rehabilitacja medyczna. 2005

Literatura przedmiotu (uzupełniająca)

- Kościelak R.. Funkcjonowanie psychospołeczne osób niepełnosprawnych intelektualnie 1996
- Pisula E.. Małe dziecko z autyzmem: diagnoza i terapia2 2005
- Janiszewska-Nieścioruk, Z. . Człowiek z niepełnosprawnością intelektualną. Wybrane problemy osobowości, rodzin i edukacji osób z niepełnosprawnością intelektualną. 2003
- Kościelak R.. Integracja społeczna osób niepełnosprawnych 1995

Odniesienie efektów przedmiotowych do efektów kierunkowych, treści kształcenia, metod weryfikacji

SYMBOL EFEKTU KSZTAŁCENIA	ODNIESIENIE DANEGO EFEKTU DO EFEKTU KIERUNKOWEGO	ODNIESIENIE DANEGO EFEKTU DO TREŚCI KSZTAŁCENIA (NAUCZANIA)	ODNIESIENIE DANEGO EFEKTU DO METODY WERYFIKACJI
WIEDZA			
P_W1	Ps_A_W04 Ps_A_W05 Ps_A_W06 Ps_A_W07 Ps_A_W08 Ps_A_W09 Ps_A_W10 Ps_A_W11 Ps_A_W12	1	
SYMBOL EFEKTU KSZTAŁCENIA	ODNIESIENIE DANEGO EFEKTU DO EFEKTU KIERUNKOWEGO	ODNIESIENIE DANEGO EFEKTU DO TREŚCI KSZTAŁCENIA (NAUCZANIA)	ODNIESIENIE DANEGO EFEKTU DO METODY WERYFIKACJI
UMIĘTNOŚCI			
P_U1	Ps_A_U02 Ps_A_U03 Ps_A_U06 Ps_A_U07 Ps_A_U08	1	
SYMBOL EFEKTU KSZTAŁCENIA	ODNIESIENIE DANEGO EFEKTU DO EFEKTU KIERUNKOWEGO	ODNIESIENIE DANEGO EFEKTU DO TREŚCI KSZTAŁCENIA (NAUCZANIA)	ODNIESIENIE DANEGO EFEKTU DO METODY WERYFIKACJI
KOMPETENCJE SPOŁECZNE			
P_K1	Ps_A_K01 Ps_A_K02 Ps_A_K03 Ps_A_K04 Ps_A_K05 Ps_A_K06 Ps_A_K07 Ps_A_K08 Ps_A_K09 Ps_A_K10 Ps_A_K11	1	